«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі

Жалпы білім беретін пәндер кафедрасы

ТЕОРИЯЛЫҚ САБАҚҚА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК ӨҢДЕУ

Пән коды: ЖБП 07
Пәні: «Қазақстан тарихы»
Мамандықтары: 09120100 «Емдеу ісі»
Біліктілігі: 4S09120101 «Фельдшер»
Мамандықтары: 09130100 «Мейіргер ісі»
Біліктілігі: 4S09130103 «Жалпы практикадағы мейіргер»
Мамандықтары: 09110100 «Стоматология»
Біліктілігі: 4S09110102 «Дантист»
Мамандықтары: 09110200 «Ортопедиялық стоматология»
Біліктілігі: 4S09110201 «Тіс технигі»
Оқу сағатының кредиттің/ көлемі: 120/5
Теория: 84 с.
Курсы: 1
Оқу семестрі: 1,2
Бақылау түрі: емтихан

Шымкент, 2025 ж.

«Жалпы білім беретін пәндер» кафедрасының мәжілісінде қаралды.

Хаттама № 1 «27» 08 2025 ж.

Кафедра меңгерушісі: _____ А.Т. Сатаев

№ 1 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: «Орталық Азия» ұғымының тарихи және географиялық аспектілері.

Сағат саны: 90 мин.

Сабақ түрі: теория

2.Сабақтың мақсаты:

1.Білімділік:

1.«Орталық Азия» ұғымының қалыптасу тарихы мен географиялық шекараларын анықтау.

2.Орталық Азия өркениеттерінің ерекшеліктерін (мәдениет, экономика, әлеуметтік құрылым) сипаттау.

2.Дамытушылық:

1.Студенттердің тарихи деректермен жұмыс істеу, талдау және қорытынды жасау дағдыларын дамыту.

2.Орталық Азия тарихына деген қызығушылығын арттыру.

3.Сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамыту.

3.Тәрбиелік:

1.Орталық Азия халықтарының мәдени мұрасына құрметпен қарауға тәрбиелеу.

2.Халықтар арасындағы достық қарым-қатынасты нығайтуға ықпал ету.

3.Жаһандық әлемдегі Орталық Азияның рөлін түсінуге көмектесу.

Сабақтың барысы:

1.Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
2.Миға шабуыл: 5 мин.
3.Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
4.Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
5.Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
6.Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
7.Сабақты қорытындылау: 5 мин.
8.Үйге тапсырма беру: 5 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Білім алушылардың Қазақстан тарихынан алған бастапқы білімдерін тексеру.

Сабақтың мақсаты мен міндетін айқындау

- Қазақстан тарихы пәнінің негізгі зерттеулерін;
- Қазақстан тарихы пәнінің мақсаттары мен міндеттерін;
- Қазақстан тарихының кезеңдерін;
- пәннің негізгі мағлұматтары мен дерек көздерін;
- қазіргі Қазақстан тарихының өзекті мәселелерін;

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1.Тарих ғылым және пән ретінде.

Тарих – адамзат қоғамының өткенін зерттейтін ғылым. Ол жер бетіндегі барлық халықтардың материалдық және рухани өмірі саласындағы сан ғасырлар бойындағы тәжірибесінің жиынтығы, бүгінге дейін өткен мыңдаған ұрпақтардың кейінге қалдырған мұрасы. Қоғамның әрбір мүшесі ұрпақтар зердесінің, бір сөзбен айтқанда, тарихи зерденің негізінде қалыптасады. Тарихи сана қоғамдық сананың жеке бір бөлігі болып табылады және дүниеге көзқарас жүйесінде маңызды орын алады. Тарихи сананы қалыптастыру жас ұрпақты өз халқының рухани өмірімен етене жақындастыруға, оның мәдениеті мен тарихының бастауларын түсініп өсуіне көмектесуі тиіс.

Қазақ халқының тарихы дүниежүзілік тарихтың маңызды бөлігі болып табылады. Түрік халықтарының қатарына жататын қазақтар саны жағынан олардың ішінде төртінші орын алады, ал территориясы жағынан дүние жүзі халықтарының ішінде алғашқы ондыққа кіреді. Тарихта әртүрлі этнонимдармен белгілі болған қазақтардың арғы ата-бабалары әрқилы қиын-қыстау жолдардан өтті, жат елдік басқыншыларға қарсы өз тәуелсіздігі үшін күрес жүргізді және дүниежүзілік өркениетке өздерінің лайықты үлесін қосты. Алайда ғасырларға созылған орталық езгі кезеңінде үстемдік етушілер халықтардың бостандығын, жерін, табиғи байлықтарын, мәдени ескерткіштерін тартып алып қана қоймай олардың тарихи зердесін де өшіруге тырысты. Жаулап алынған елдердің халқын өздерінің тарихи дәстүрінде тәрбиелеу отарлық саясаттың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Қазақ халқының тарихын революцияға дейін де, одан кейін де Ресей тарихшылары жазды және империялық ұлы державалық идеология тұрғысынан түсіндірілді. Өз халқының тарихын шындық тұрғысынан қарастыруға ұмтылған ұлттық тарихшылар жазалауға ұшырап отырды.

Бүгінгі күні тәуелсіз Қазақстанның тарих ғылымының алдында үлкен де жауапты міндеттер тұр. Көпғасырлық орталық бұғауынан құтылған ол халықтың шындыққа негізделген тарихи санасын қалыптастыруы, жас ұрпақты отансүйгіштік рухында тәрбиелеуі тиіс. Өткенді қайта жаңғыртуға тарихи деректер көмектеседі. Олар мынадай топтарға бөлінеді:

1. *Заттай ескерткіштер* (еңбек құралдары, қолөнер бұйымдары, үй тұрмысында қолданылатын бұйымдар, ыдыс-аяқ, киім-кешек, әшекей заттар, металдан жасалған ақшалар, қару-жарақ, тұрғын үйлердің қалдықтары және т.б.). Ежелгі замандардан қалған заттай ескерткіштерді зерттеумен арнайы тарихи ғылым-археология айналысады. Олар қазба жұмыстары арқылы бізге жетеді. Археологиялық ескерткіштер әлі жазу болмаған өте ерте дәуірлерді зерттеуде баға жетпес деректер болып табылады.
2. *Этнографиялық ескерткіштер*, яғни халқымыздың ежелгі тұрмыс бүгінге дейін жеткен қалдықтары: салт-дәстүрлері, діни сенім-нанымдары. Оларды зерттеумен этнография ғылымы айналысады.
3. *Лингвистикалық ескерткіштер* немесе халқымыздың тілінде сақталған тарихи деректер. Географиялық атаулар, жеке адамдардың есімдері, басқа тілден кірген сөздер, ескі тілдердің қалдықтары халқымыздың шығу тегін анықтауда, миграциялық үдеріс пен ежелдегі қоғамдық қатынастарды зерттеуде көп көмегін тигізді.
4. *Фольклорлық материалдар,* яғни халқымыздың ауыз әдебиетінің ескерткіштері-әртүрлі аңыз әңгімелер ертегілер, мақал-мәтелдер, тарихи жырлар, шежірелер.
5. *Жазба деректер:* тасқа, металлға, сүйекке, керамикаға жазылған ежелгі жазулар мен қағаз бетіне түскен әртүрлі қолжазба және баспа құжаттар. Қазақстан тарихы жөніндегі мәліметтер түрлі тілдерде: көне парсы, көне грек, латын, қытай, көне түрік, араб, парсы және орыс тілдерінде жазып қалдырылған.
6. *Кино-фото-фотоқұжаттар* деректердің ең жаңа түрлері болып табылады. Бұлар бізге және келешек ұрпақтарға XX ғасырда болып өткен аса ірі тарихи оқиғалардың тынысын, тарихи қайраткерлердің бет-бейнесі мен көрінісін жеткізді.

Ақпараттар

Орталық Азияның географиялық аймағы:
Географиялық тұрғыдан алғанда, Орталық Азияға келесі елдер кіреді: Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан. Кейде Ауғанстан, солтүстік-шығыс Иран, Моңғолия және батыс Қытай (Шыңжаң және Тибет) де қосылады.
Тарихи аймақ ретінде:
Орталық Азия Ұлы Жібек жолының бойында орналасқандықтан, тарихи және мәдени алмасулардың орталығы болған.
Бұл аймақ көптеген көшпелі және отырықшы өркениеттердің бесігі болған.
Қорытынды сұрақтар:
1.«Орталық Азия» ұғымы қалай қалыптасты және оның географиялық шекаралары қандай?
2. Кеңес ғылымында қай аймақ «Орталық Азия»деп аталады?
3. «Түркістан», «Шығыс Түркістан» ұғымдарына сипаттама бер.
4.Орталық Азия өркениеттерінің қандай ерекшеліктерін білесіздер? Олардың әлемдік тарихтағы орны қандай?
Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.
Сабақты қорытындылау:
1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
Үйге тапсырма беру: «Орталық Азия» ұғымының тарихи және географиялық аспектілері.
Кестені толтырыңыз:Оқулық 5 бет
5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;
6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№ 2 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерттеу тарихы
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
1.Білімділік:
1.Орталық Азияны дәстүрлі өркениеттерін зерттеудің негізгі кезеңдерін, бағыттарын және зерттеушілерін қарастыру.
2.Дамытушылық:
1.Студенттердің тарихи деректермен жұмыс істеу, талдау және қорытынды жасау дағдыларын дамыту.
2.Орталық Азия тарихына деген қызығушылығын арттыру.
3.Сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамыту.
3.Тәрбиелік:
1.Орталық Азия халықтарының мәдени мұрасына құрметпен қарауға тәрбиелеу.
2.Халықтар арасындағы достық қарым-қатынасты нығайтуға ықпал ету.
3.Жаһандық әлемдегі Орталық Азияның рөлін түсінуге көмектесу.
Сабақтың барысы:
1.Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
2.Миға шабуыл: 5 мин.
3.Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.

4.Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
5.Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
6.Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
7.Сабақты қорытындылау: 5 мин.
8.Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Білім алушылардың Қазақстан тарихынан алған бастапқы білімдерін тексеру.

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Ақпараттар

Зерттеу тарихы:

Дәстүрлі өркениетке тән белгілер: көшпелі және жартылай көшпелі өмір салты, өзіндік мәдениет, дін, құқық, шаруашылық жүйесі.

- Орталық Азия: Қазақстан, Қырғызстан, Өзбекстан, Түрікменстан, Тәжікстан – түркі, иран, моңғол халықтарының тоғысқан аймағы.
- Зерттеушілер: В.В. Бартольд – ислам мен түркі өркениеті, Л.Н. Гумилев – этногенез теориясы, Ә. Марғұлан – қазақ мәдениеті мен археологиясы, К. Байпақов – ортағасырлық қалалар.
- Негізгі дереккөздер: археологиялық қазбалар, жазба ескерткіштер (Қойлық, Тараз, Сауран), саяхатшылар жазбалары (Ибн Батута, Сюань Цзянь).

Орталық Азияны зерттеудің алғашқы кезеңдері Еуропалық саяхатшылар мен миссионерлердің (XIII-XV ғасырлар) сапарларымен байланысты.

XIX ғасырда Ресей империясының және Ұлыбританияның Орталық Азияға ықпал етуімен зерттеулердің жаңа кезеңі басталды.

Қазіргі заманда археологиялық қазбалар, тарихи жазбалар және мәдени мұраларды зерттеу арқылы Орталық Азия тарихы тереңірек зерттелуде.

Қазіргі зерттеу бағыттары: цифрлық археология, мұрағаттық деректерді цифрландыру, антропологиялық зерттеулер.

Қорытынды сұрақтар:

1.Орталық Азияны зерттеу тарихының негізгі кезеңдерін атаңыз.
2.Орталық Азияны зерттеуге қосқан қандай көрнекті тұлғаларды білесіздер? Олардың ғылымға қосқан үлесі неде?
3.Қазіргі таңда Орталық Азияны зерттеудің қандай мәселелері өзекті болып табылады?
4. Кеңестік және қазіргі кезеңдегі зерттеулердің айырмашылығы қандай?

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру: Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерттеу тарихы
Кестені толтырыңыз
Бұл сабақ оқушылардың тарихи-ғылыми танымын дамытып, өркениетаралық байланыстарды түсінуге мүмкіндік береді.
5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;
6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№ 3 сабақ
1. Сабақтың тақырыбы:Орталық Азия өркениеттерінің ежелгі ошақтары
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2. Сабақтың мақсаты:
Білімділік:
Орталық Азиядағы ежелгі өркениеттердің қалыптасу және даму ерекшеліктерін анықтау.
Ежелгі Бактрия-Маргиана археологиялық кешені (БМК), Хорезм, Соғды, Ферғана сияқты өркениет орталықтарының тарихымен таныстыру.
Осы өркениеттердің материалдық және рухани мәдениетінің негізгі жетістіктерін көрсету.
Дамытушылық:
Студенттердің тарихи ойлау қабілетін дамыту, ежелгі дәуірлермен байланыстыру.
Картамен жұмыс істеу, тарихи оқиғаларды географиялық орналасуымен байланыстыру дағдыларын жетілдіру.
Дереккөздермен жұмыс істеу, ақпаратты талдау және қорытынды жасау қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік:
Орталық Азияның тарихи мұрасына құрметпен қарауға тәрбиелеу.
Ежелгі өркениеттердің жетістіктерін бағалауға және олардың қазіргі заманға қосқан үлесін түсінуге ықпал ету.
Отансүйгіштік сезімді ояту, өз тарихына деген қызығушылықты арттыру.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі: 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерттеу тарихы
Кесте толтыру.
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1 Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.

2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Бактрия-Маргиана археологиялық кешені (БМК) (б.з.д. 2300-1700 жж.):

Қазіргі Түрікменстанның оңтүстігінде, Өзбекстанның солтүстігінде және Ауғанстанның солтүстігінде орналасқан.
Кешенді қалалар, сарайлар, ғибадатханалар және ирригациялық жүйелерді қамтиды.
Металлургия, керамика және зергерлік бұйымдар жасауда жоғары деңгейге жеткен.

Хорезм:

Амудариянның төменгі ағысында орналасқан.
Күшті ирригациялық жүйесі және дамыған ауыл шаруашылығымен танымал.
Көптеген қалалар мен бекіністер салынған (мысалы, Топырақ-қала).

Соғды:

Зеравшан өзенінің алқабында орналасқан (қазіргі Өзбекстан мен Тәжікстан).
Сауда және мәдени алмасу орталығы болған (Самарқанд, Бұхара).
Ұлы Жібек жолының маңызды бөлігін бақылаған.

Ферғана:

Орталық Азияның шығысында орналасқан (қазіргі Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстан).
Ауыл шаруашылығы және қолөнер дамыған.
Дауань мемлекеті сияқты ерте мемлекеттік құрылымдар пайда болған.

Қорытынды сұрақтар:

Орталық Азиядағы ежелгі өркениеттердің пайда болуына қандай факторлар әсер етті?
Бактрия-Маргиана археологиялық кешені (БМК) қандай ерекшеліктерге ие және оның тарихи маңызы неде?
Хорезм, Соғды және Ферғана өркениеттерінің негізгі жетістіктері қандай?
Осы өркениеттердің материалдық және рухани мәдениетінің қандай ескерткіштері бізге жетті?
Ежелгі Орталық Азия өркениеттерінің қазіргі заманғы мәдениетке қосқан үлесі қандай?

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:

Сабақтың тақырыбы: Орталық Азия өркениеттерінің ежелгі ошақтары
Ескерткіштері. Кесте толтыру.
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№4 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: «Ұлы Дала» ұғымының тарихи-географиялық сипаттамасы Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі және қалыптасуының ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі)

Сағат саны: 90 мин.

Сабақ түрі: теория.

2.Сабақтың мақсаты:

Білімділік: Студенттерге "Ұлы Дала" ұғымының географиялық, тарихи мағынасын түсіндіру, Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі мен қалыптасу кезеңдерін (энеолит, қола дәуірі) сипаттау.

Дамытушылық: Студенттердің тарихи ойлау қабілеттерін дамыту, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, картамен жұмыс істеу дағдыларын жетілдіру, өз ойларын еркін жеткізуге үйрету.

Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын құрметтеуге, ұлттық құндылықтарды бағалауға, патриоттық сезімдерін оятуға тәрбиелеу.

Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Үй тапсырмасы: Орталық Азия өркениеттерінің ежелгі ошақтары.Ескерткіштері. Кесте.

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Ұлы Дала – бұл Еуразия құрлығының орталық бөлігіндегі кең байтақ далалық аймақты білдіретін тарихи-географиялық ұғым. Ол батыста Дунай өзенінен басталып, шығыста Моңғолияға дейін созылып жатыр. Ұлы Дала тарихы көшпелі халықтармен, олардың мәдениетімен, өркениетімен және саяси құрылымдарымен тығыз байланысты.

Географиялық сипаттамасы:

Аумағы: Ұлы Дала Еуразияның орталық бөлігін алып жатыр, аумағы бірнеше миллион шаршы шақырымды құрайды.

Ландшафты: Негізінен жазық дала, кей жерлерде қыраттар мен аласа таулар кездеседі.

Климаты: Құрғақ, континенттік, жазы ыстық, қысы суық.

Өзендері: Ірі өзендері – Еділ, Жайық, Сырдария, Әмудария, Ертіс.

Топырағы: Қара топырақ, сортаң топырақ.

Өсімдіктері: Жусан, бетеге, селеу, т.б. далалық өсімдіктер.

Жануарлары: Киік, арқар, қасқыр, түлкі, қоян, т.б. далалық жануарлар.

Тарихи сипаттамасы:

Ұлы Дала – көшпелі және жартылай көшпелі халықтардың тарихи мекені.
Көшпелілердің шаруашылығы – мал шаруашылығы (қой, жылқы, сиыр, түйе).
Ұлы Дала арқылы Ұлы Жібек жолы өткен.

Ұлы Дала – көптеген мемлекеттердің (сақтар, ғұндар, түркілер, қыпшақтар, моңғолдар, қазақтар) қалыптасу орталығы.

Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі және қалыптасу ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі)

Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі энеолит және қола дәуірлерінде қалана бастады. Бұл кезеңдерде адамдардың шаруашылық әрекеттерінде, әлеуметтік құрылымында және мәдениетінде түбегейлі өзгерістер болды, бұл көшпелі өркениеттің қалыптасуына негіз салды.

Энеолит (мыс-тас дәуірі, б.з.б. 4-3 мыңжылдықтар):

Шаруашылық: Мал шаруашылығының дамуы, егіншіліктің пайда болуы.

Әлеуметтік құрылым: Рулық қауымдастық, тайпалық одақтардың пайда болуы.

Мәдениет: Мыс құралдарының пайда болуы, керамикалық ыдыстардың жасалуы, діни наным-сенімдердің дамуы (күнге табыну, ата-баба рухына табыну).

Ерекшеліктері: Егіншілікпен қатар мал шаруашылығының дамуы көшпелі өмір салтының қалыптасуына алғашқы қадам болды.

Қола дәуірі (б.з.б. 3-1 мыңжылдықтар):

Шаруашылық: Көшпелі мал шаруашылығының басым болуы, жылқы шаруашылығының дамуы, арбаның пайда болуы.

Әлеуметтік құрылым: Әскери ақсүйектердің пайда болуы, мүліктік теңсіздіктің күшеюі.

Мәдениет: Қола құралдарының кеңінен таралуы, металлургияның дамуы, ат әбзелдерінің жасалуы, діни наным-сенімдердің күрделенуі (бақсылық, жерлеу ғұрыптары).

Ерекшеліктері:

Көшпелі мал шаруашылығының толық қалыптасуы: Жылқының қолға үйретілуі және арбаның пайда болуы көшпелілерге үлкен аумақтарды бағындыруға және мал басын көбейтуге мүмкіндік берді.

Әскери істің дамуы: Қола қару-жарақтардың пайда болуы және атты әскердің қалыптасуы тайпалар арасындағы соғыстарды күшейтті және көшпелілердің әскери әлеуетін арттырды.

Мәдениеттің гүлденуі: Қола дәуірінде Ұлы далада андронов мәдениеті, беғазы-дәндібай мәдениеті сияқты жоғары дамыған мәдениеттер пайда болды.

-Энеолит (Мыс-тас дәуірі):

Хронологиясы: б.з.б. 4-3 мыңжылдықтар.

Шаруашылық: Мал шаруашылығының дамуы, егіншіліктің пайда болуы.

Мәдениет: Мыс құралдарының жасалуы, керамика.

Мысалдар: Ботай мәдениеті (Солтүстік Қазақстан).

Қола дәуірі:

Хронологиясы: б.з.б. 3-1 мыңжылдықтар.

Шаруашылық: Көшпелі мал шаруашылығының басым болуы, жылқы шаруашылығының дамуы, арбаның пайда болуы.

Мәдениет: Қола құралдарының кең таралуы, металлургияның дамуы, діни нанымдар.

Мысалдар: Андронов мәдениеті (Батыс Сібір және Қазақстан), Беғазы-Дәндібай мәдениеті (Орталық Қазақстан).

Ұлы Дала өркениетінің ерекшеліктері:

Көшпелі өмір салты.

Мал шаруашылығының басымдығы.

Әскери өнердің жоғары дамуы.

Өзіндік мәдениет (өнер, әдебиет, музыка).

Қорытынды:

Энеолит және қола дәуірлері Ұлы дала өркениетінің қалыптасуында маңызды кезең болды. Бұл кезеңдерде мал шаруашылығының дамуы, жылқының қолға үйретілуі, қола металлургиясының

пайда болуы және әскери істің дамуы көшпелі өркениеттің негізін қалады. Осы дәуірлерде қалыптасқан дәстүрлер мен мәдениет кейінгі көшпелі мемлекеттердің дамуына зор ықпал етті.

Қорытынды сұрақтар:

1."Ұлы Дала" ұғымы нені білдіреді? Оның географиялық және тарихи маңызы қандай?
2.Энеолит дәуіріндегі Ұлы дала халқының шаруашылығы мен мәдениетіндегі ерекшеліктер қандай болды?
3.Қола дәуірінің Ұлы дала өркениетінің қалыптасуындағы рөлі қандай?
4.Көшпелі мал шаруашылығының пайда болуына қандай факторлар әсер етті?
5.Энеолит және қола дәуірлеріндегі материалдық мәдениет ескерткіштеріне қандай мысалдар келтіруге болады?
6.Қазіргі Қазақстан аумағы Ұлы Даланың қай бөлігінде орналасқан?
7.Ұлы Дала өркениетінің қазіргі заманғы мәдениет пен тарихқа қандай әсері бар?

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:

Сабақтың тақырыбы: «Ұлы Дала» ұғымының тарихи-географиялық сипаттамасы. Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі және қалыптасуының ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі)

Кестені толтырыңыз:

Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№5 сабақ

Сабақтың тақырыбы: Ерте көшпенділер дәуіріндегі Ұлы Дала өркениеті.
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге ерте көшпенділер дәуіріндегі Ұлы Дала өркениетінің қалыптасуы мен дамуы туралы түсінік беру, сақтар, үйсіндер, ғұндар сияқты тайпалардың тарихымен таныстыру.
Дамытушылық: Студенттердің себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, ақпаратты талдау және қорытындылау, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, тарихи деректермен жұмыс істеу қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын мақтан тұтуға, басқа халықтардың мәдениетін құрметтеуге, толеранттылыққа тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.

Үйге тапсырма беру**:** 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: «Ұлы Дала» ұғымының тарихи-географиялық сипаттамасы. Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі және қалыптасуының ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі)
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:
Ерте көшпенділер дәуірі:
Хронологиясы: Былтырғы біздің 1 мыңжылдықтың ортасынан б.з. 8 ғасырға дейін.
Негізгі тайпалар: Сақтар, үйсіндер, ғұндар, сарматтар.
Сақтар:
Мекендеген аумағы: Қазақстан, Орта Азия, Оңтүстік Сібір.
Шаруашылығы: Көшпелі мал шаруашылығы, егіншілік, қолөнер.
Мәдениеті: "Аң стилі" өнері, алтын киімді адам (Есік қорғаны), патшалық қорғандар.
Әлеуметтік құрылымы: Әскери демократия.
Үйсіндер:
Мекендеген аумағы: Жетісу.
Шаруашылығы: Көшпелі мал шаруашылығы, егіншілік.
Қытаймен байланысы: Сауда, елшіліктер, саяси қарым-қатынастар.
Ғұндар:
Мекендеген аумағы: Алтай, Орталық Азия, Шығыс Еуропа.
Ұлы қоныс: Б.з. 4 ғасырында Еуропаға басып кіруі.
Аттила: Ғұндардың көсемі.
"Аң стилі":
Ерте көшпенділер өнерінің ерекше стилі.
Жануарлардың бейнелері (бұғы, таутеке, қабан, жыртқыш аңдар).
Алтын, қола, күміс бұйымдарда қолданылған.
Орталық Азия халықтарының әлемдік мәдениетке қосқан үлесі:
Жылқы шаруашылығының дамуы.
Арбаның таралуы.
Әскери өнердің жаңа түрлері (атты әскер).
"Аң стилі" өнері.
Ұлы Жібек жолы арқылы мәдени алмасу.
Мәдени ескерткіштер:
Есік қорғаны: Алтын киімді адам.
Берел қорғаны: Аттардың мумиялары.
Шілікті қорғаны.
Қорытынды сұрақтар:
1.Ерте көшпенділер дәуірінің хронологиялық шеңбері қандай?

2.Сақтар, үйсіндер, ғұндар сияқты ерте көшпенді тайпалардың негізгі ерекшеліктері неде? Олардың қоғамдық құрылымы, шаруашылығы, мәдениеті қандай болды?
3."Аң стилі" дегеніміз не? Оның ерте көшпенділер өнеріндегі маңызы қандай?
4.Үйсіндердің Қытаймен қарым-қатынасы қалай дамыды? Бұл қарым-қатынас Ұлы Дала тарихына қандай әсер етті?
5.Ғұндардың Ұлы қоныстың себептері мен салдарын түсіндіріңіз.

Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:
1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Ерте көшпенділер дәуіріндегі Ұлы Дала өркениеті.
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.
Қазақстан аумағындағы ежелгі мемлекеттер.

Кестені толтырыңыз:

Тайпалар	Тарихи шеңбері	Территориясы	Астанасы	Билеушінің титулы	Тайпалардың құрамы	Шаруашылығы	Археологиялық ескерткіштер	Саяси тарихы

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, суреттерді, бейнематериалдарды (документтік фильмдер) қолданыңыз.
Оқушыларға тарихи мәтіндермен жұмыс істеуге, деректерді талдауға тапсырмалар беріңіз.
Топтық жұмыстар, дискуссиялар ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Қазақстан тарихы порталы).

6. Әдебиеттер:Қосымша1

№6 сабақ

Сабақтың тақырыбы: Әлемдік мәдениеттің дамуына Орталық Азия халықтарының қосқан үлесі.
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге ерте көшпенділер дәуіріндегі Ұлы Дала өркениетінің қалыптасуы мен дамуы туралы түсінік беру, Орталық Азия халықтарының әлемдік мәдениетке қосқан үлесін көрсету.
Дамытушылық: Студенттердің себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, ақпаратты талдау және қорытындылау, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, тарихи деректермен жұмыс істеу қабілеттерін дамыту.

Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын мақтан тұтуға, басқа халықтардың мәдениетін құрметтеуге, толеранттылыққа тәрбиелеу.

Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру**:** 5 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Үй тапсырмасы: «Ұлы Дала» ұғымының тарихи-географиялық сипаттамасы. Ұлы дала өркениетінің қайнар көзі және қалыптасуының ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі)

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Ерте көшпенділер дәуірі:

Хронологиясы: Былтырғы біздің 1 мыңжылдықтың ортасынан б.з. 8 ғасырға дейін.
Негізгі тайпалар: Сақтар, үйсіндер, ғұндар, сарматтар.

Сақтар:

Мекендеген аумағы: Қазақстан, Орта Азия, Оңтүстік Сібір.
Шаруашылығы: Көшпелі мал шаруашылығы, егіншілік, қолөнер.
Мәдениеті: "Аң стилі" өнері, алтын киімді адам (Есік қорғаны), патшалық қорғандар.
Әлеуметтік құрылымы: Әскери демократия.

Үйсіндер:

Мекендеген аумағы: Жетісу.
Шаруашылығы: Көшпелі мал шаруашылығы, егіншілік.
Қытаймен байланысы: Сауда, елшіліктер, саяси қарым-қатынастар.

Ғұндар:

Мекендеген аумағы: Алтай, Орталық Азия, Шығыс Еуропа.
Ұлы қоныс: Б.з. 4 ғасырында Еуропаға басып кіруі.
Аттила: Ғұндардың көсемі.

"Аң стилі":

Ерте көшпенділер өнерінің ерекше стилі.
Жануарлардың бейнелері (бұғы, таутеке, қабан, жыртқыш аңдар).
Алтын, қола, күміс бұйымдарда қолданылған.

Орталық Азия халықтарының әлемдік мәдениетке қосқан үлесі:

Жылқы шаруашылығының дамуы.
Арбаның таралуы.

Әскери өнердің жаңа түрлері (атты әскер).
"Аң стилі" өнері.
Ұлы Жібек жолы арқылы мәдени алмасу.
Мәдени ескерткіштер:
Есік қорғаны: Алтын киімді адам.
Берел қорғаны: Аттардың мумиялары.
Шілікті қорғаны.
Қорытынды сұрақтар:
1.Ерте көшпенділер дәуірінің хронологиялық шеңбері қандай?
2."Аң стилі" дегеніміз не? Оның ерте көшпенділер өнеріндегі маңызы қандай?
3.Ерте көшпенділердің әлемдік мәдениетке қосқан үлесіне қандай мысалдар келтіруге болады?
4.Қазіргі Қазақстан аумағындағы ерте көшпенділердің мәдени ескерткіштері туралы не білесіздер?
5.Ерте көшпенділердің өмірі мен мәдениетін зерттеудің маңызы неде?
Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.
Сабақты қорытындылау:
1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Әлемдік мәдениеттің дамуына Орталық Азия халықтарының қосқан үлесі.
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.
Қазақстан аумағындағы ежелгі мемлекеттер.
5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;
Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, суреттерді, бейнематериалдарды (документтік фильмдер) қолданыңыз.
Студенттерге тарихи мәтіндермен жұмыс істеуге, деректерді талдауға тапсырмалар беріңіз.
Топтық жұмыстар, дискуссиялар ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Қазақстан тарихы порталы).
6. Әдебиеттер:Қосымша1

№7 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Қазақстандағы этногенез және этникалық процестер. Қазақтардың ру-тайпалық құрылымы қалыптасуының тарихи шарттары.Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелуінің ерекшеліктері
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Қазақстан аумағындағы этногенез және этникалық процестер, қазақ халқының қалыптасуы туралы түсінік беру, қазақтардың ру-тайпалық құрылымының қалыптасу тарихын, дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелу ерекшеліктерін сипаттау.

Дамытушылық: Студенттердің тарихи ойлау, талдау, салыстыру, қорытынды жасау қабілеттерін дамыту, деректермен жұмыс істеу дағдыларын жетілдіру, өз ойларын еркін және дәлелді түрде жеткізуге үйрету.
Тәрбиелік: Студенттерді өз халқының тарихын құрметтеуге, ұлттық құндылықтарды бағалауға, патриоттық сезімдерін оятуға, толеранттылыққа тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Әлемдік мәдениеттің дамуына Орталық Азия халықтарының қосқан үлесі.
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:
Этногенез:
Этнос (халық) қалыптасу процесі.
Этногенезге әсер ететін факторлар: территориялық, тілдік, мәдени, антропологиялық.
Қазақ этногенезінің негізгі кезеңдері:
Ерте түркі дәуірі (б.з. VI-IX ғғ.).
Қыпшақ дәуірі (XI-XIII ғғ.).
Қазақ хандығының құрылуы (XV ғ.).
Қазақ халқының қалыптасуына қатысқан тайпалар мен халықтар:
Сақтар, үйсіндер, ғұндар, түркілер, қыпшақтар, оғыздар, қарлұқтар, моңғолдар.
Ру-тайпалық құрылым:
Қазақ қоғамының негізгі әлеуметтік ұйымы.
Ру - бір атадан тарайтын туыстар тобы.
Тайпа - бірнеше рудың бірігуі.
Ру-тайпалық құрылымның функциялары: территорияны бөлу, мал жаю, қауіпсіздікті қамтамасыз ету, әлеуметтік көмек көрсету, дәстүрлерді сақтау.
Жүздер:
Үш жүз: Ұлы жүз, Орта жүз, Кіші жүз.
Аңыз бойынша жүздердің құрылуы Алаш ханмен байланыстырылады.
Географиялық орналасуы:
Ұлы жүз - Оңтүстік-Шығыс Қазақстан (Жетісу).
Орта жүз - Орталық және Солтүстік Қазақстан.

Кіші жүз - Батыс Қазақстан.

Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелуі:

Ақсүйектер:
Төрелер - Шыңғыс ханның ұрпақтары.
Қожалар - Мұхаммед пайғамбардың ұрпақтары.
Қара сүйектер:
Байлар (ауқатты мал иелері).
Батырлар (әскербасылар).
Билер (халық арасында беделді ақсақалдар).
Қарашаруалар (қарапайым халық).
Құлдар (құл, күң):
Соғыста қолға түскен тұтқындар, қарызын өтей алмаған адамдар.
Құқықтары шектелген.

Қорытынды сұрақтар:

1.Этногенез дегеніміз не? Қазақ этногенезінің негізгі кезеңдері қандай?
2.Қазақ халқының қалыптасуына қандай тайпалар мен халықтар қатысты?
3.Қазақтардың ру-тайпалық құрылымы дегеніміз не? Оның қалыптасуының тарихи себептері қандай?
4.Жүздер қалай пайда болды? Олардың территориялық және генеалогиялық негіздері қандай?
5.Дәстүрлі қазақ қоғамында қандай әлеуметтік топтар болды? Олардың құқықтары мен міндеттері қандай болды?
6.Ақсүйектердің (төрелер, қожалар) қоғамдағы рөлі қандай болды?
7.Қара сүйектер кімдер? Олар қандай әлеуметтік топтарға бөлінді?
8.Құлдарды (құл, күң) ерікті халықтан айыратын белгілер қандай болды?
9.Қазақ қоғамындағы әлеуметтік мобильділік мүмкіндіктері қандай болды?
10.Қазіргі Қазақстан қоғамында ру-тайпалық бөлінудің қандай көріністері бар? Олардың оң және теріс жақтарын атаңыз.

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:

Сабақтың тақырыбы: Қазақстандағы этногенез және этникалық процестер.
Қазақтардың ру-тайпалық құрылымы қалыптасуының тарихи шарттары.
Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелуінің ерекшеліктері
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Сабақ барысында генеалогиялық кестелер, карталар, суреттер пайдаланыңыз.
Оқушыларға шежірелермен танысуды ұсыныңыз.
Қазақ мақал-мәтелдерін, аңыз әңгімелерді қолданыңыз.
Топтық жұмыстарда рольдік ойындар, дискуссиялар ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Ұлттық энциклопедия).

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№8 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің саяси ұйымдасуы
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.**Сабақтың мақсаты:**
Білімділік: Студенттерге ерте орта ғасырларда Қазақстан аумағында құрылған мемлекеттердің (Түркі қағанаты, Батыс Түркі қағанаты, Түргеш қағанаты, Қарлұқ қағанаты, Оғыз мемлекеті, Қарахан мемлекеті) саяси құрылымы, басқару жүйесі, территориялық аумағы туралы білім беру.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи ойлау, мемлекеттерді салыстыра отырып талдау, картамен жұмыс істеу, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын құрметтеуге, мемлекеттіліктің маңыздылығын түсінуге, патриоттық сезімдерін оятуға тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Қазақстандағы этногенез және этникалық процестер. Қазақтардың ру-тайпалық құрылымы қалыптасуының тарихи шарттары.Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелуінің ерекшеліктері
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары
Түркі қағанаты (552-603 жж.):
Құрылуы: Бумын қаған.
Территориясы: Алтайдан Қара теңізге дейін.
Саяси құрылым: Қаған, тархандар, бектер.
Басқару жүйесі: Он оқ бұдун (батыс бөлігі), теле тайпалары (шығыс бөлігі).
Батыс Түркі қағанаты (603-704 жж.):
Құрылуы: Шегу қаған.
Территориясы: Жетісу, Оңтүстік Қазақстан, Орта Азия.
Астаналары: Суяб, Мыңбұлақ.
Саяси құрылым: Қаған, тархандар, түменбасылар.
Түргеш қағанаты (704-756 жж.):

Құрылуы: Үшлік қаған.
Территориясы: Жетісу.
Астанасы: Суяб, Баласағұн.
Сулу қағанның арабтармен күресі.
Қарлұқ қағанаты (756-940 жж.):
Құрылуы: Қарлұқ тайпаларының бірігуі.
Территориясы: Жетісу, Шығыс Түркістан.Астанасы: Суяб, Баласағұн, Қойлық.
Ислам дінінің таралуы.
Оғыз мемлекеті (IX-XI ғғ.):
Территориясы: Сырдарияның төменгі ағысы, Арал маңы.
Саяси құрылым: Жабғу, жасауылдар, уәзірлер.
Печенегтермен, Киев Русімен байланысы.
Қарахан мемлекеті (942-1212 жж.):
Құрылуы: Қарлұқтардың қатысуымен.
Территориясы: Оңтүстік Қазақстан, Орта Азия.
Астаналары: Баласағұн, Самарқанд.
Ислам дінін мемлекеттік дін ретінде қабылдауы.
Қорытынды сұрақтар:
1.Түркі қағанатының құрылуының тарихи алғышарттары қандай болды? Қағанаттың территориясы қандай аумақты қамтыды?
2.Түркі қағанатының саяси құрылымы қандай болды? Қағанның рөлі мен функциялары қандай еді?
3.Батыс Түркі қағанатының Түркі қағанатынан айырмашылығы неде? Қағанаттың астаналары қай қалалар болды?
4.Түргеш қағанатының саяси тарихында қандай маңызды оқиғалар болды? Сулу қағанның рөлі қандай еді?
5.Қарлұқ қағанатының құрылуы қалай жүрді? Қарлұқтардың саяси және мәдени өмірінің ерекшеліктері неде?
6.Оғыз мемлекетінің саяси құрылымы қандай болды? Оғыздардың көршілес мемлекеттермен қарым-қатынасы қалай дамыды?
7.Қарахан мемлекетінің құрылуы немен байланысты? Қарахандардың ислам дінін қабылдауының маңызы қандай болды?
8.Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің экономикасының негізі неде жатты?
9.Осы мемлекеттердің мәдениетінің дамуына қандай факторлар әсер етті?
10.Осы ерте мемлекеттердің қазақ хандығының құрылуына қандай ықпалы болды?
Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.
Сабақты қорытындылау:
1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің саяси ұйымдасуы
5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;
Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, генеалогиялық кестелерді, суреттерді қолданыңыз.

Мемлекеттердің саяси құрылымын салыстырмалы түрде талдауға тапсырмалар беріңіз.
Топтық жұмыстарда хронологиялық кестелерді толтыру, тарихи карталармен жұмыс істеу, презентациялар дайындау ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, e-history.kz).
6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№9 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Түркі империясы - көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері
№1 аралық бақылау 45 мин.
Сағат саны: 45 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Түркі империясының құрылуы, саяси құрылымы, әлеуметтік-экономикалық дамуы, мәдениеті туралы толыққанды түсінік беру, Түркі империясының мемлекеттілік дәстүрін жалғастырушы мұрагерлерін анықтау.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи процестерді талдау, көшпелі мемлекеттіліктің ерекшеліктерін анықтау, салыстыру, қорытынды жасау, сыни ойлау, картамен жұмыс істеу қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын мақтан тұтуға, түркі халықтарының ортақ тарихы мен мәдениетін құрметтеуге, патриоттық сезімдерін оятуға тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 2 мин.
Миға шабуыл: 3 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 15 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 3 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 2 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 15 мин.
Сабақты қорытындылау: 3 мин.
Үйге тапсырма беру: 2 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің саяси ұйымдасуы
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:
Түркі империясы (552-603 жж.):
Құрылуы: Бумын қаған (552 ж.).
Территориясы: Алтайдан Солтүстік Қытайға, Сібірден Орта Азияға дейін.
Халық саны: 30 ру-тайпадан астам.

Этноқұрамы: Теле, оғыз, қыпшақ, қарлұқ, т.б.
Саяси құрылым: Қаған (жоғарғы билеуші), тегіндер (қағанның туыстары), тархандар (әскербасылар), бұйрықтар (ақылшылар).
Қоғамдық құрылым: Әскери-феодалдық қатынастар.
Экономика: Көшпелі мал шаруашылығы, керуендік сауда (Ұлы Жібек жолы).
Діни нанымдар: Тәңіршілік, буддизм, манихейлік, христиандық (несториандық).
Жазуы: Руна жазуы (Орхон-Енисей жазбалары).
Мәдениеті: "Аң стилі", эпостық жырлар ("Күлтегін", "Білге қаған").

"Түрік" этнонимі:

Түрік - "күшті", "мықты" деген мағынаны білдіреді.
Алғаш рет Қытай жазбаларында кездеседі (VI ғасыр).

Түркі империясының ыдырауы:

Ішкі саяси тартыстар.
Сыртқы жаулармен соғыстар.
603 жылы Батыс және Шығыс Түркі қағанаттарына бөлінуі.

Түркі империясының мұрагерлері:

Батыс Түркі қағанаты, Түргеш қағанаты, Қарлұқ қағанаты, Оғыз мемлекеті, Қарахан мемлекеті, Қыпшақ хандығы.

Түркі империясының қазақ мемлекеттілігіне әсері:

Көшпелі мемлекеттіліктің үлгісі.
Этникалық және мәдени байланыстардың сақталуы.
Ортақ тарихи сананың қалыптасуы.

Қорытынды сұрақтар:

Түркі империясының құрылуының алғышарттары қандай болды? Бумын қағанның тарихи рөлі неде?
Түркі империясының территориялық ауқымы қандай болды? Картадан негізгі аймақтарын көрсетіңіз.
Түркі империясының саяси құрылымы мен басқару жүйесінің ерекшеліктері неде? Қағанның, ақсүйектердің рөлі қандай болды?
"Түрік" этнонимінің шығу тегі туралы не білесіздер? Түркі империясының этникалық құрамы қандай болды?
Түркілер қандай діни нанымдарды ұстанды? Буддизмнің, манихейліктің, христиан дінінің таралуының себептері неде?
Түркілердің жазуы мен әдебиеті туралы не білесіздер? Орхон-Енисей ескерткіштерінің тарихи маңызы қандай?
Түркі империясының әлеуметтік-экономикалық дамуының ерекшеліктері неде болды? Ұлы Жібек жолының рөлі қандай еді?
Түркі қағанатының ыдырау себептері неде?
Орта ғасырларда Қазақстан аумағында пайда болған қандай мемлекеттерді Түркі империясының мұрагерлері деп санауға болады?
Түркі империясының қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуына қандай әсері болды?

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру: Сабақтың тақырыбы: Түркі империясы - көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:

Сабақ барысында карталарды, сызбаларды, иллюстрацияларды (Түркі қағандарының суреттері, Орхон-Енисей ескерткіштерінің көшірмелері) пайдаланыңыз.Оқушыларға Түркі империясына қатысты деректермен (археологиялық қазбалар, жазба деректер) танысуды ұсыныңыз.
Топтық жұмыстарда "Түркі империясының саяси құрылымы", "Түркі империясының мәдениеті", "Түркі империясының мұрагерлері" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
Пікірталас (дискуссия) өткізіңіз: "Түркі империясы – көшпелілер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі ме?".

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№10 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Шыңғысхан империясы және оның мұрагерлері
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Шыңғысхан империясының құрылуы, әскери жорықтары, саяси және әкімшілік құрылымы, экономикалық және мәдени өмірі туралы терең білім беру, империяның ыдырауы және оның мұрагерлері - мемлекеттері туралы түсіндіру.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи процестерді талдау, Шыңғысхан империясының пайда болу себептерін анықтау, орталықтандырылған мемлекеттің құрылымының ерекшеліктерін қарастыру, салыстыру, қорытынды жасау, сыни ойлау, картамен жұмыс істеу қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді тарихқа сын көзбен қарауға, әскери жорықтардың зардаптарын түсінуге, халықтар арасындағы мәдени байланыстарды бағалауға, толеранттылыққа тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
1.Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
1.Миға шабуыл: 5 мин.
2.Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
3.Үй тапсырмасын қорытындылау: 5мин.
4.Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
5.Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
6.Сабақты қорытындылау: 5 мин.
7.Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Түркі империясы - көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Шыңғысхан (Темүжін, 1162-1227 жж.):

Монғол империясының негізін қалаушы.
Әскери қолбасшы және мемлекет қайраткері.
Монғол тайпаларын біріктіруі.
1206 жылы "Шыңғысхан" титулын алуы.

Монғол империясының құрылуы:

Әскери жорықтар: Солтүстік Қытай, Орта Азия, Шығыс Еуропа, Кавказ.
Жорықтардың себептері: жаңа жерлерді жаулап алу, байлыққа ие болу, сауда жолдарын бақылау.

Шыңғысхан империясы (1206-1368 жж.):

Территориясы: Еуразияның үлкен бөлігін қамтыды.
Әкімшілік бөлінуі: ұлыстарға (Жошы ұлысы, Шағатай ұлысы, Үгедей ұлысы, Төле ұлысы).
Саяси құрылым: Ұлы қаған (император), құрылтай (ақсүйектер кеңесі).
"Яса" - Шыңғысханның заңдар жинағы.
Экономика: Мал шаруашылығы, егіншілік, сауда (Ұлы Жібек жолы).
Дін: Тәңіршілік, буддизм, христиандық, ислам.

Монғол шапқыншылығының Қазақстанға әсері:

Қалалардың қирауы, халықтың қырылуы, шаруашылықтың құлдырауы.
Қазақ жерінің Алтын Орданың құрамына енуі.
Түркі тілдерінің моңғол сөздерімен байытылуы.

Шыңғысхан империясының ыдырауы:

Ішкі саяси тартыстар.
Ұлыстардың дербестікке ұмтылуы.
Жергілікті халықтардың қарсылығы.

Шыңғысхан империясының мұрагерлері:

Алтын Орда (XIII-XV ғғ.) - Батый хан.
Шағатай ұлысы (XIII-XIV ғғ.) - Шағатай хан.
Хулагу мемлекеті (XIII-XIV ғғ.) - Хулагу хан.
Юань империясы (1271-1368 жж.) - Құбылай хан.
Әмір Темір империясы (XIV-XV ғғ.)

Қорытынды сұрақтар:

1.Шыңғысханның жеке тұлғасы мен оның билікке келуінің алғышарттары қандай болды?
2.Шыңғысхан империясының құрылуы қалай жүрді? Монғол әскерінің жетістіктерінің себептері неде?
3.Шыңғысхан империясының территориялық ауқымы қандай болды? Картадан негізгі бағынышты аймақтарын көрсетіңіз.
4.Шыңғысхан империясының саяси және әкімшілік құрылымының ерекшеліктері неде? "Яса" заңы туралы не білесіздер?
5.Шыңғысхан империясының әлеуметтік-экономикалық дамуы қандай болды? Ұлы Жібек жолының рөлі қандай еді?
6.Шыңғысхан империясында қандай діндер болды? Дінге төзімділіктің себептері неде?
7.Шыңғысхан империясының мәдениеті туралы не білесіздер?

8.Шыңғысхан империясының қазақ жеріне басып кіруінің зардаптары қандай болды?
9.Шыңғысхан империясы қалай және неліктен ыдырады?
10.Алтын Орда, Шағатай ұлысы, Әмір Темір империясы сияқты мемлекеттер неліктен Шыңғысхан империясының мұрагерлері деп саналады?

Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:
1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
6. Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Шыңғысхан империясы және оның мұрагерлері
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, генеалогиялық кестелерді, суреттерді (Шыңғысханның суреттері, моңғол жауынгерлерінің бейнелері) пайдаланыңыз.
Оқушыларға Шыңғысханның өмірі мен қызметі туралы фильмдерден үзінділер көрсетіңіз.
Топтық жұмыстарда "Шыңғысхан империясының әскери құрылымы", "Шыңғысхан империясындағы сауда", "Шыңғысхан империясының қазақ жеріне әсері" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
"Шыңғысхан - жаулаушы ма, әлде мемлекет құрушы ма?" деген пікірталас ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, "Қазақстан тарихы" порталы).

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№11 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Ақ орда –қазақ хандығының негізі.Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Ақ Орда мемлекетінің қазақ хандығының құрылуындағы рөлі туралы түсінік беру, Қазақ хандығының құрылуы, аумағы, саяси құрылымы, басқару жүйесі, қоғамдық құрылымы, әдет-ғұрып заңдары туралы білім беру.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи процестерді талдау, Ақ Орда мен Қазақ хандығының арасындағы байланысты анықтау, салыстыру, қорытынды жасау, сыни ойлау, картамен жұмыс істеу қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын мақтан тұтуға, Қазақ хандығының мемлекеттілігін бағалауға, патриоттық сезімдерін оятуға тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі :	5 мин.
Миға шабуыл:	5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау:	30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау:	5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе:	5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру:	30 мин.

Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Шыңғысхан империясы және оның мұрагерлері
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Ақ Орда – моңғолдардан кейінгі кезеңде Қазақстан аумағында жергілікті этникалық негізде құрылған тұңғыш ірі мемлекеттік құрылым. Оны осы жерлерде ежелден мекендеп келе жатқан және моңғолдардың жаулап алуынан көп бұрын-ақ қыпшақ бірлестігінің құрамына кірген, сондай-ақ Шыңғысханның шапқыншылығы кезінде Қазақстанның шығыс және оңтүстік-шығыс аудандары мен Алтайдан қоныс аударған түрлі тайпалар мекендейтін еді. Онда қыпшақтармен қатар қоңыраттар, наймандар, қарлұқтар, маңғыттар, үйсіндер, керейіттер (керейлер) және басқалар болды. Мұсылман әулеттерінің хронологиялық кестелерінде Ақ Орда хандарының есімдері мынандай ретпен келтіріледі: Орда-Ежен, Сартақ, Қоныша, Байан, Сасы-Бұға, Ерзен, Мүбәрек, Шымтай, Ұрұс хан, Қойыршақ және Барақ.

Ақ Орда (XIII-XV ғғ.):
Құрылуы: Батый ханның ұлысының құрамында.
Территориясы: Орталық Қазақстан, Сырдарияның төменгі ағысы, Батыс Сібірдің оңтүстігі.
Астанасы: Сығанақ.
Саяси құрылым: Хан, ұлысбектер, диуан.
Этникалық құрамы: Қыпшақтар, қарлұқтар, наймандар, қоңыраттар, т.б.
Діні: Ислам.
Тіл: Қыпшақ тілі.
Ақ Орданың қазақ хандығының құрылуындағы рөлі:
Қазақ халқының этникалық аумағының бірігуі.
Мемлекеттілік дәстүрінің сақталуы.
Қазақ хандарының билікке заңды құқығының негізделуі.
Қазақ хандығының құрылуы (1465 ж.):
Себептері: Әбілқайыр хандығындағы саяси дағдарыс, көшпелі ру-тайпалардың бір орталыққа бірігуге ұмтылуы.
Керей мен Жәнібектің Моғолстанға көшуі.
Қазақ хандығының алғашқы астанасы: Қозыбасы.
Қазақ хандығының территориясы:
Бастапқыда: Жетісу.
Кейіннен: Оңтүстік Қазақстан, Орталық Қазақстан, Батыс Қазақстан.
Қазақ хандығының саяси құрылымы:
Хан (мемлекет басшысы, әскер қолбасшысы, жоғарғы сот билігі).
Билер кеңесі (ханның кеңесші органы, заңдарды шығару, сот істерін қарау).
Құрылтай (ақсүйектер мен ру-тайпа басшыларының жиналысы).

Қазақ хандығының әдет-ғұрып заңдары:
"Қасым ханның қасқа жолы" (XVI ғасыр).
Сот ісі, әскери іс, салық жүйесі, елшілік қатынастар, қылмыстық жазалар туралы заңдар.
Қазақ хандығының қоғамдық құрылымы:
Ақ сүйектер (хан тұқымы, қожалар).
Қара сүйектер (батырлар, билер, қарапайым халық).
Құлдар.
Қорытынды сұрақтар:
1.Ақ Орда мемлекетінің құрылуының алғышарттары қандай болды? Оның территориясы қандай аумақты қамтыды?
2.Ақ Орданың саяси құрылымы мен басқару жүйесінің ерекшеліктері неде еді?
3.Ақ Орданың қазақ халқының қалыптасуындағы рөлі қандай болды?
4.Қазақ хандығының құрылуының алғышарттары қандай болды? Қазақ хандығының құрылуында Керей мен Жәнібектің рөлі қандай еді?
5.Қазақ хандығының территориясы қалай қалыптасты?
6.Қазақ хандығының саяси құрылымы мен басқару жүйесінің ерекшеліктері неде еді? Ханның, билердің, батырлардың рөлі қандай болды?
7.Қазақ хандығының әдет-ғұрып заңдары ("Қасым ханның қасқа жолы") туралы не білесіздер?
8.Қазақ хандығының қоғамдық құрылымының ерекшеліктері неде еді? "Ақ сүйек", "қара сүйек" дегеніміз не?
9.Қазақ хандығының экономикалық негізі неде еді?
10.Қазақ хандығы мемлекеттілігінің қалыптасуындағы маңызы туралы не айта аласыздар?
Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.
Сабақты қорытындылау:
1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Ақ орда –қазақ хандығының негізі
Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары

Кестені толтырыңыз:

Алтын Ордадан бөлініп шыққан мемлекеттер				
Мемлекет атауы	Қазан хандығы	Қырым хандығы	Астрахан хандығы	Сібір хандығы
Тарихи шеңбері	1438-1552	1433-1783	1459-1556	1459-1582
Территориясы				
Астанасы				
Тайпалары, рулары				
Қоғамдық құрылысы				
Саяси жағдайы				
Ыдырауы себебі				

XYI ғасырдағы қазақ хандығының құрылымы					
Сатылары	Аймақтық бөлінуі	Бірігудің түрлері	Билеушісі	Билеушінің міндеттері	Басшының негізгі қасиеттері

1	Ауыл				
2	Ата-аймақ				
3	Ру				
4	Арыс				
	с				
	дық				

Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.
Қазақ халқының қалыптасу тарихы. Қазақ хандығының қалыптасуы мен нығаюы.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:

Сабақ барысында карталарды, генеалогиялық кестелерді, суреттерді (қазақ хандарының суреттері) пайдаланыңыз.
Білім алушыларға Қазақ хандығының тарихына қатысты деректермен танысуды ұсыныңыз.
Топтық жұмыстарда "Ақ Орда мен Қазақ хандығының сабақтастығы", "Қазақ хандығының саяси құрылымының ерекшеліктері" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
Рольдік ойын ұйымдастырыңыз: "Хан кеңесі".
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Қазақстан тарихы институтының сайты).

6. Әдебиеттер:Қосымша 1

№12 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы қазақ халқының күресі.

Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге қазақ халқының мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы күресінің негізгі кезеңдері мен көріністерін көрсету,
Жоңғар шапқыншылығының себептері мен зардаптарын анықтау;
Қазақ халқының азаттық жолындағы күресін тарихи деректер арқылы сипаттау;
Дамытушылық: Студенттердің тарихи оқиғаларды талдау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, сыни ойлау қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын құрметтеуге, ұлттық сананы қалыптастыруға, патриоттық сезімдерін оятуға, тарихтан сабақ алуға тәрбиелеу. Батырлар мен ел қорғандарының ерлігін үлгі ету.

Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Үй тапсырмасы: Ақ орда –қазақ хандығының негізі.Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Жоңғар шапқыншылығы XVII ғасырдың соңында басталып, XVIII ғасырдың ортасына дейін созылды.

- 1723 жылы басталған «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама» – қазақ тарихындағы ең қайғылы кезеңдердің бірі. Мыңдаған адам қырылып, ел босқынға ұшырады.
- Қазақ жасақтары үш жүздің бірлігін сақтап, жоңғарларға қарсы ұйымдасқан күрес жүргізді.
- Атақты батырлар: Абылай хан, Бөгенбай, Қабанбай, Наурызбай, Райымбек, Малайсары, Жәнібек.
- 1726 жылы Бұланты шайқасы, 1729 жылы Аңырақай шайқасы – қазақ жеңісінің маңызды кезеңдері болды.

Жоңғар қаупі тек әскери емес, демографиялық және экономикалық шығындарға да әкелді.

- Бұл соғыс ұлттық бірліктің, ерліктің және азаттық рухының символына айналды.

XX ғасырдың басындағы ұлттық қозғалыс:

"Алаш" партиясы (Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов).

Мақсаты: Қазақ автономиясын құру.

Қорытынды сұрақтар:

1. Жоңғар шапқыншылығының басты себептері қандай болды?
2. «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама» деген тарихи оқиға нені білдіреді?
3. Қазақ халқы бұл қиын кезеңде қалай біріге білді?
4. Қай батырлар жоңғарларға қарсы күресте ерекше көзге түсті?
5. Жоңғар шапқыншылығы қазақ халқының болашағына қалай әсер етті?
7. XX ғасырдың басындағы ұлттық зиялылардың рөлі қандай болды? "Алаш" қозғалысының мақсаты мен қызметі туралы не білесіздер?
9. Қазақ халқының ұлттық мемлекетін құру жолындағы күресі қандай кезеңдерден өтті?
10. Егемендікті қалпына келтіру жолындағы күрестің тарихи сабақтары қандай?

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:

Сабақтың тақырыбы: Мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы қазақ халқының күресі.

Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, сызбаларды, суреттерді (Жоңғар шапқыншылығы кезіндегі батырлар, қол басшылар суреттері) пайдаланыңыз.
Жоңғар шапқыншылығы кезіндегі батырлар, қол басшылардың ерлікпен жеңген жеңістері туралы деректер.
Қазақ эпостарынан мысал келтіріңдер.
Репрессия құрбандарына арналған музейлерге саяхат ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, "Алашорда" сайты).

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№13 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы:Мемлекеттік егемендікті жоғалту.(Ресей импер құрамына өтуі)
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Қазақ хандығының Ресей империясының құрамына біртіндеп енуінің себептерін, процесін және салдарын түсіндіру, қазақ халқының мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы күресінің негізгі кезеңдері мен көріністерін көрсету, ұлт-азаттық қозғалыстардың маңызын ашу.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи оқиғаларды талдау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, сыни ойлау қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің тарихын құрметтеуге, ұлттық сананы қалыптастыруға, патриоттық сезімдерін оятуға, тарихтан сабақ алуға тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы қазақ халқының күресі.
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

Ресейдің Қазақстанды отарлауының себептері:

Геосаяси мүдделер (Орта Азияға ықпалын тарату).

Экономикалық пайда (шикізат көзі, сауда нарығы).

Әскери қауіпсіздік (шекараны нығайту).

Қазақстанның Ресейге қосылуы (XVIII-XIX ғғ.):

Кіші жүз (1731 ж.) - Әбілқайыр хан.

Орта жүз (XIX ғ. басы) - Бөкей хан.

Ұлы жүз (XIX ғ. ортасы) - Ресейдің әскери экспансиясы.

Отарлық саясаттың көріністері:

Жерді тартып алу.

Салықтарды көбейту.

Әкімшілік басқаруды өзгерту.

Дәстүрлі құндылықтарды жою.

Орыс шаруаларын қоныстандыру.

Ұлт-азаттық қозғалыстар:

Сырым Датұлы бастаған көтеріліс (1783-1797 жж.).

Жер мәселесі, хан билігінің шектелуі.

Исатай Тайманов, Махамбет Өтемісұлы бастаған көтеріліс (1836-1838 жж.).

Жәңгір ханның озбырлығына қарсылық.

Кенесары Қасымов бастаған көтеріліс (1837-1847 жж.).

Ресей отаршылдығына қарсы күрес, хандықты қайта құру.

XIX ғасырдың екінші жартысындағы реформалар:

"Уақытша ережелер" (1867-1868 жж.).

Облыстар құру, әкімшілік басқаруды өзгерту.

Сот жүйесін реформалау.

XX ғасырдың басындағы ұлттық қозғалыс:

"Алаш" партиясы (Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов).

Мақсаты: Қазақ автономиясын құру.

1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс:

Себебі: Майдан жұмыстарына қазақ жастарын алу туралы жарлық.

Барысы: Торғай, Жетісу аймақтарындағы көтерілістер.

Нәтижесі: Көтеріліс басылды, қатысушылар жазаланды, қазақ халқының жағдайы нашарлады.

Қорытынды сұрақтар:

1.Қазақ хандығының Ресей империясының құрамына енуінің себептері қандай болды? Сыртқы және ішкі факторларды атаңыз.

2.Қазақ хандығының Ресейге қосылу процесі қалай жүрді? Кіші жүздің, Орта жүздің, Ұлы жүздің қосылу ерекшеліктері неде болды?

3.Ресейдің қазақ жерін отарлау саясаты қандай болды? Оның қазақ қоғамына әсері қандай еді?

4.Қазақтардың Ресей отаршылдығына қарсы ұлт-азаттық қозғалыстарының себептері, сипаты және нәтижелері қандай болды? Мысалдар келтіріңіз.

5.Сырым Датұлы, Исатай Тайманов, Махамбет Өтемісұлы, Кенесары Қасымов бастаған көтерілістердің тарихи маңызы неде?

6.XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы саяси жағдай қандай болды? Ресейдің әкімшілік реформаларының мақсаты мен салдары қандай еді?

7.XX ғасырдың басындағы ұлттық зиялылардың рөлі қандай болды? "Алаш" қозғалысының мақсаты мен қызметі туралы не білесіздер?

8.1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілістің себептері, барысы және тарихи маңызы қандай болды?
9.Қазақ халқының ұлттық мемлекетін құру жолындағы күресі қандай кезеңдерден өтті?
10.Егемендікті қалпына келтіру жолындағы күрестің тарихи сабақтары қандай?

Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:
1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы:Мемлекеттік егемендікті жоғалту.(Ресей импер құрамына өтуі)

Кестені толтырыңыз:
Ұлт азаттық көтерілістер.
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, сызбаларды, суреттерді (ұлт-азаттық қозғалыстарының басшыларының суреттері) пайдаланыңыз.
Оқушыларға тарихи құжаттардан үзінділер (патша жарлықтары, хаттар) оқытыңыз.
Топтық жұмыстарда "Қазақстанның Ресейге қосылуының оң және теріс жақтары", "Ұлт-азаттық қозғалыстардың тарихи маңызы" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
Пікірталас ұйымдастырыңыз: "Отаршылдық - прогресс пе, әлде регресс пе?".

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№14 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік түрі
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Қазақ АКСР-нің құрылуы, Қазақ КСР-нің құрылуы, кеңестік дәуірдегі Қазақстанның саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуының ерекшеліктерін түсіндіру, тоталитарлық жүйенің қазақ қоғамына әсерін ашу.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи оқиғаларды талдау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, сыни ойлау қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді тарихи әділдікті бағалауға, тәуелсіздіктің қадірін түсінуге, өткеннен сабақ алуға, гуманистік құндылықтарды ұстануға тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі :	5 мин.
Миға шабуыл:	5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау:	30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау:	5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе:	5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру:	30 мин.
Сабақты қорытындылау:	5 мин.
Үйге тапсырма беру:	5 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Үй тапсырмасы: Мемлекеттік егемендікті жоғалту.(Ресей импер құрамына өтуі)

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары

Қазақ АКСР-і (1920-1936 жж.):

Құрылуы: 1920 жылы 26 тамызда РСФСР құрамында Қырғыз (Қазақ) АКСР-і болып құрылды.
Әкімшілік орталығы: Орынбор (кейін Қызылорда, Алматы).
Мақсаты: Қазақ халқының ұлттық автономиясын қамтамасыз ету.

Қазақ КСР-і (1936-1991 жж.):

Құрылуы: 1936 жылы 5 желтоқсанда КСРО құрамындағы одақтас республика болып қайта құрылды.
Әкімшілік орталығы: Алматы.
Жоғарғы билік органдары: Жоғарғы Кеңес, Министрлер Кеңесі.
Коммунистік партияның рөлі: Биліктің негізгі тірегі.

1920-1930 жылдардағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер:

Индустрияландыру: Өнеркәсіпті дамыту.
Коллективизация: Шаруаларды күштеп колхоздарға біріктіру.
Аштық: 1932-1933 жылдардағы аштық - геноцид.

1930-жылдардағы саяси қуғын-сүргін:

"Алаш ісі", "Қазақстан тарихшыларының ісі" т.б.
Қазақ зиялыларының жойылуы.

Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы Қазақстан:

Тыл: Өндірісті майдан қажетіне бағындыру, эвакуацияланған кәсіпорындарды орналастыру.
Майдан: Қазақстандықтардың ерлігі (Бауыржан Момышұлы, Әлия Молдағұлова, Мәншүк Мәметова т.б.).

Соғыстан кейінгі Қазақстан:

Экономиканы қалпына келтіру.
Тың игеру: Ауыл шаруашылығын дамыту, экологиялық зардаптар.
Мәдениет пен ғылымның дамуы.

1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы:

Себебі: Д.Қонаевтың орнына Г.Колбиннің тағайындалуы.
Саяси талаптар: Демократиялық өзгерістер, ұлттық мүддені қорғау.
Көтерілістің аяусыз басылуы.

Егемендікке жету жолы:

1990 жылы 25 қазанда Қазақ КСР-нің мемлекеттік егемендігі туралы Декларация қабылданды.
1991 жылы 16 желтоқсанда Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі жарияланды.

Қорытынды сұрақтар:

1.Қазақ АКСР-інің құрылуының алғышарттары қандай болды? РСФСР құрамындағы автономияның қазақ халқы үшін маңызы неде еді?

2.Қазақ КСР-інің құрылу процесі қалай жүрді? Орталықтың Қазақстанға жүргізген саясатының ерекшеліктері қандай болды?
3.1920-1930 жылдардағы Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің (коллективизация, индустрияландыру) зардаптары қандай болды?
4.1930-жылдардағы саяси қуғын-сүргіннің қазақ зиялыларына және қоғамға әсері қандай болды?
5.Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы Қазақстанның рөлі қандай болды?
6.Қазақстандықтардың тылдағы және майдандағы ерліктері туралы не білесіздер?
7.Соғыстан кейінгі Қазақстанның дамуының ерекшеліктері қандай болды? Тың игерудің салдары қандай болды?
8.1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының себептері мен маңызы неде?
9.Қазақ КСР-інің егемендікке жету жолындағы қадамдары қандай болды?
10.Кеңестік дәуірдегі қазақ мәдениетінің және ғылымының дамуы туралы не білесіздер?
11.Қазақстанның кеңестік кезеңдегі тарихының қандай сабақтарын алуға болады?

Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:
1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік түрі
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында карталарды, кестелерді, суреттерді (кеңестік дәуірдің плакаттары, фотосуреттері) пайдаланыңыз.
Оқушыларға тарихи деректермен, статистикалық мәліметтермен танысуды ұсыныңыз.
Топтық жұмыстарда "Кеңестік индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктері", "1930-жылдардағы аштықтың себептері мен зардаптары", "Желтоқсан оқиғасы - тәуелсіздікке жол" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
Пікірталас ұйымдастырыңыз: "Кеңестік дәуір - қазақ халқы үшін қайғылы кезең бе, әлде даму кезеңі ме?".
Репрессия құрбандарына арналған музейлерге саяхат ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Қазақстан Республикасының Ұлттық архивінің сайты).

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№15 сабақ

1. Сабақтың тақырыбы: Ұлттық мемлекеттіліктің жаңғыртылуы
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2.Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алу жолы, тәуелсіз Қазақстанның қалыптасуы мен дамуының негізгі кезеңдері, Қазақстанның ішкі және сыртқы саясатының бағыттары, Қазақстанның әлемдік қоғамдастықтағы рөлі туралы терең білім беру.

Дамытушылық: Студенттердің тарихи үдерістерді талдау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, болжам жасау, шешім қабылдау, ақпараттық технологияларды қолдану, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді өз елінің жетістіктерін мақтан тұтуға, патриоттық сезімдерін оятуға, ұлтжандылыққа, мемлекеттік рәміздерді құрметтеуге, Қазақстанның болашағына сеніммен қарауға тәрбиелеу.

Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік түрі

Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4.Тақырыптың негізгі сұрақтары
Тәуелсіздік алу жолы:
1990 жылы 25 қазанда Қазақ КСР-нің мемлекеттік егемендігі туралы Декларация қабылданды.
1991 жылы 1 желтоқсанда Қазақстанда тұңғыш рет Президент сайлауы өтті.
1991 жылы 16 желтоқсанда Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі жарияланды.
Қазақстан Республикасының Конституциясы:
1993 жылы 28 қаңтарда Қазақстан Республикасының алғашқы Конституциясы қабылданды.
1995 жылы 30 тамызда қазіргі қолданыстағы Конституция қабылданды.
Негізгі қағидалары: демократия, зайырлылық, құқықтық мемлекет, әлеуметтік мемлекет.
Экономикалық реформалар:
Меншікті мемлекет иелігінен алу және жекешелендіру.
Бағаны еркіне жіберу.
Ұлттық валютаны енгізу (теңге, 1993 жыл).
Инвестициялық климатты жақсарту.
Әлеуметтік саясат:
Зейнетақы реформасы.
Білім беру реформасы.
Медициналық сақтандыру жүйесін енгізу.
Көп балалы отбасыларға қолдау көрсету.
Саяси жүйе:
Президенттік басқару нысаны.

Парламент (Мәжіліс және Сенат).
Саяси партиялардың және қоғамдық ұйымдардың рөлінің артуы.
Этносаралық қатынастар:
Қазақстан халқы Ассамблеясы.
Мәдени орталықтардың қызметі.
Тіл саясаты.
Сыртқы саясат:
Көпвекторлы саясат.
БҰҰ, ЕҚЫҰ, ТМД, ШЫҰ, ЕЭО мүшесі.
Интеграциялық процестерге қатысу.
Астананың көшірілуі:
1997 жылы астана Алматыдан Ақмолаға көшірілді (1998 жылдан - Астана, 2019 жылдан - Нұр-Сұлтан, 2022 жылдан - Астана).
Себептері: Географиялық орналасуы, экономикалық және демографиялық даму перспективасы.
Қорытынды сұрақтар:
1.Қазақстанның тәуелсіздік алуының тарихи алғышарттары қандай еді? 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тәуелсіздікке жетудегі маңызы неде?
2.Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі қалай жарияланды? Алғашқы қадамдар қандай болды?
3.Қазақстан Республикасының Конституциясы қашан қабылданды? Конституцияның негізгі қағидалары қандай?
4.Қазақстанның экономикалық реформалары қалай жүргізілді? Нарықтық экономикаға көшудің қиындықтары мен жетістіктері қандай болды?
5.Қазақстанның әлеуметтік саясатының бағыттары қандай? Халықтың әл-ауқатын арттыру үшін қандай шаралар жүзеге асырылуда?
6.Қазақстанның саяси жүйесі қалай дамып келеді? Демократиялық институттардың рөлі қандай?
7.Қазақстанның көпұлтты қоғамының ерекшеліктері қандай? Ұлтаралық татулықты сақтау үшін қандай жұмыстар атқарылуда?
8.Қазақстанның сыртқы саясатының негізгі бағыттары қандай? Қазақстанның халықаралық ұйымдардағы рөлі қандай?
9.Астананың Алматыдан Ақмолаға көшірілуінің себептері мен маңызы неде?
10.Тәуелсіз Қазақстанның жетістіктері мен болашағы туралы не айта аласыздар?
Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.
Сабақты қорытындылау:
1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Ұлттық мемлекеттіліктің жаңғыртылуы
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.
5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;
Сабақ барысында карталарды, кестелерді, фотосуреттерді (Қазақстанның қазіргі заманғы көріністері) пайдаланыңыз.
Оқушыларға Қазақстан Республикасының Президентінің Жолдауларымен танысуды ұсыныңыз.

Топтық жұмыстарда "Қазақстанның экономикалық дамуының перспективалары", "Қазақстанның халықаралық аренадағы рөлі", "Тәуелсіз Қазақстанның жетістіктері" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
Дөңгелек үстел ұйымдастырыңыз: "Тәуелсіздік - ең қымбат байлығымыз".
Музейлерге, көрмелерге саяхат ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Қазақстан Республикасы Президентінің сайты).
6. Әдебиеттер: Қосымша 1

№16 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Қазақстан -майдан арсеналы.Қазақстандықтар ҰОС майдандарында
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2. Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстанның тылдағы рөлі, республиканың майданды қажеттілікпен қамтамасыз етуге қосқан үлесі, қазақстандықтардың майдандағы ерліктері, соғыстың қазақстандық қоғамға тигізген әсері туралы білім беру.
Дамытушылық: Студенттердің тарихи деректерді (архивтік материалдар, естеліктер, статистикалық мәліметтер) талдау, қорытынды жасау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, өз ойларын дәлелді түрде жеткізу, сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді патриоттық сезімге, ерлікке тағзым етуге, соғыс ардагерлерін құрметтеуге, бейбітшілікті қадірлеуге, интернационалдық рухта тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Ұлттық мемлекеттіліктің жаңғыртылуы
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.
Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары
Қазақстан – майдан арсеналы:
Экономиканы соғыс жағдайына көшіру: Кәсіпорындарды майдан қажетіне бейімдеу, ауыл шаруашылығын дамыту.
Эвакуацияланған кәсіпорындар: Зауыттар мен фабрикалардың Қазақстанға көшірілуі (мыс: "Электровоз" зауыты, т.б.).

Майданға көмек: Азық-түлік, киім-кешек, қару-жарақ және оқ-дәрімен қамтамасыз ету.
"Бәрі майдан үшін, бәрі жеңіс үшін!" ұраны.

Қазақстандықтар ҰОС майдандарында:

Соғысқа қатысушылар саны: 1,2 миллион қазақстандық.
Қазақстандық дивизиялар мен бригадалар: 316-шы атқыштар дивизиясы (И.В. Панфилов), 8-ші гвардиялық дивизиясы, 100-ші және 101-ші қазақ ұлттық атқыштар бригадалары, т.б.
Ерлік көрсеткен қазақстандықтар:
Кеңес Одағының Батырлары: Т. Тоқтаров, М. Ғабдуллин, Б. Бейсекбаев, Н. Әбдіров, Р. Қошқарбаев, т.б.
Әлия Молдағұлова мен Мәншүк Мәметова: Мергендер, өз өмірін құрбан еткен батырлар.
Бауыржан Момышұлы: Әскери қолбасшы, жазушы.

Ұлы Отан соғысының зардаптары:

Адам шығыны: Жүздеген мың қазақстандықтар қаза тапты, хабарсыз кетті.
Экономикалық қиындықтар: Ауыл шаруашылығы мен өнеркәсіптің құлдырауы.
Демографиялық өзгерістер: Ерлердің санының азаюы.

Қорытынды сұрақтар:

1.Ұлы Отан соғысы басталғанда Қазақстандағы жағдай қандай болды? Республика экономикасының соғыс жағдайына ауысуы қалай жүрді?
2.Қазақстанның ауыл шаруашылығы мен өнеркәсібі майданды қалай қамтамасыз етті? Қандай өнімдер мен шикізаттар майданға жөнелтілді?
3.Қазақстанға қанша эвакуацияланған кәсіпорын орналастырылды? Олардың республика экономикасына қосқан үлесі қандай болды?
4.Қазақстандықтар Ұлы Отан соғысының қай майдандарында шайқасты? 8-ші гвардиялық дивизияның (И.В. Панфилов дивизиясы) ерлігі туралы не білесіздер?
5.Қазақстаннан қанша адам соғысқа аттанды? Қаншасы қаза тапты немесе хабарсыз кетті?
6.Кеңес Одағының Батыры атағын алған қазақстандықтар кімдер? Олардың ерліктері туралы не білесіздер?
7.Әлия Молдағұлова мен Мәншүк Мәметованың ерлігі неде?
8.Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстандағы ғылым мен мәдениеттің дамуы туралы не білесіздер?
9.Соғыстың Қазақстандағы демографиялық және әлеуметтік-экономикалық жағдайға тигізген әсері қандай болды?
10.Ұлы Отан соғысының тарихи сабақтарын қалай түсінеміз?

Жаңа тақырыпты бекіту:

1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:

1. Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:

Сабақтың тақырыбы: Қазақстан -майдан арсеналы.Қазақстандықтар ҰОС майдандарында
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:

Сабақ барысында карталарды, кестелерді, суреттерді (соғыс жылдарындағы фотосуреттер, плакаттар) пайдаланыңыз.

Оқушыларға Ұлы Отан соғысы туралы деректі фильмдер көрсетіңіз.
Топтық жұмыстарда "Қазақстандықтардың Мәскеу үшін шайқастағы ерлігі", "Тыңдағы еңбек ерлері" тақырыптарында жобалар дайындауды ұйымдастырыңыз.
Естелік кеші ұйымдастырыңыз: "Ешкім де, ештеңе де ұмытылмайды".
Музейлерге, ескерткіштерге саяхат ұйымдастырыңыз.
Ардагерлермен кездесу ұйымдастырыңыз (мүмкіндігінше).
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, "Подвиг народа" сайты).
6. Әдебиеттер: Қосымша 1

17 сабақ

1. Сабақтың тақырыбы: Қазақ халқының материалдық мәдениеті және қолданбалы қолөнері. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы.
Сағат саны: 90 мин.
Сабақ түрі: теория
2. Сабақтың мақсаты:
Білімділік: Студенттерге қазақ халқының материалдық мәдениетінің ерекшеліктері, қолданбалы қолөнерінің түрлері мен маңызы, қазақтардың дәстүрлі дүниетанымының негізгі ұғымдары мен көріністері туралы түсінік беру.
Дамытушылық: Студенттердің қазақ халқының мәдени мұрасын зерттеуге қызығушылығын арттыру, шығармашылық қабілеттерін, эстетикалық талғамын, ойлау қабілетін дамыту.
Тәрбиелік: Студенттерді ұлттық құндылықтарды құрметтеуге, мәдени мұраны сақтауға, халық өнерін бағалауға, эстетикалық сезімдерін оятуға тәрбиелеу.
Сабақтың барысы:
Ұйымдастыру кезеңі : 5 мин.
Миға шабуыл: 5 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 30 мин.
Үй тапсырмасын қорытындылау: 5 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 5 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 30 мин.
Сабақты қорытындылау: 5 мин.
Үйге тапсырма беру: 5 мин.
а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.
Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.
Үй тапсырмасы: Қазақстан -майдан арсеналы.Қазақстандықтар ҰОС майдандарында
Жаңа сабақты түсіндіру:
мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.
1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.
Ақпаратты – дидактикалық бөлім.
Қазақ халқының материалдық мәдениеті:
Көшпелі өмір салты: Тұрғын үй (киіз үй), көлік (арба, түйе), киім-кешек, ыдыс-аяқ, қару-жарақ.
Ауыл шаруашылығы: Мал шаруашылығы құралдары, егіншілік құралдары (кейбір аймақтарда).
Дәстүрлі тағамдар: Ет, сүт өнімдерінен жасалатын тағамдар (бесбармақ, қымыз, шұбат, құрт, ірімшік, т.б.).

Қазақ қолданбалы қолөнері:
Кілем тоқу: Текемет, сырмақ, алаша, кілем.
Зергерлік өнер: Білезік, сырға, алқа, жүзік, белдік, ер-тұрман әшекейлері.
Ағаш ою: Сандық, жүк аяқ, бесік, кебеже, ағаш ыдыстар.
Тері өңдеу: Көнек, торсық, саба, қамшы, етік.
Сүйек өңдеу: Түйме, тарақ, әшекейлер.
Қазақ ою-өрнектері:
Зооморфтық оюлар: Қошқар мүйіз, түйе табан, құс қанаты.
Өсімдік тектес оюлар: Гүл, жапырақ, бұтақ.
Геометриялық оюлар: Төртбұрыш, үшбұрыш, шеңбер, ромб.
Космогониялық оюлар: Күн, ай, жұлдыз.
Оюлардың мағынасы: Бақыт, байлық, өмір, өлім, қорғау.
Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы:
Табиғатқа табыну: Көк Тәңірі, Жер Ана, Су Ана, От Ана.
Ата-баба рухын қастерлеу: Аруақтарға сыйыну, жеті атаны білу.
Ислам дінінің әсері: Ханафи мазһабы.
Мифология және фольклор: Ертегілер, аңыздар, эпостар (Қобыланды батыр, Алпамыс батыр, Ер Тарғын, т.б.).
Салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар: Бесікке салу, тұсау кесу, сүндетке отырғызу, қыз ұзату, келін түсіру, жаназа, ас беру.
Қорытынды сұрақтар:
1.Қазақ халқының материалдық мәдениетіне нелер жатады? Көшпелі өмір салты оның дамуына қалай әсер етті?
2.Қазақ қолданбалы қолөнерінің қандай түрлерін білесіздер? Олардың әрқайсысының ерекшелігі неде? (Мысалы, кілем тоқу, зергерлік бұйымдар жасау, ағаш ою, т.б.)
3.Қазақ ою-өрнектерінің қандай түрлерін білесіздер? Олардың әрқайсысының мағынасы қандай?
4.Киіз үй – қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан тұрағы. Оның құрылысы мен безендірілуі туралы не білесіздер?
5.Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымының негізгі ұғымдары қандай? (Мысалы, табиғатқа табыну, ата-баба рухын қастерлеу, т.б.)
7.Қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарында дәстүрлі дүниетанымның қандай көріністері байқалады?
9.Қазақ мифологиясы мен фольклорының (ертегілер, аңыздар, эпостар) қазақ халқының дүниетанымын қалыптастырудағы рөлі қандай?
10.Қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарының қазіргі кездегі маңызы неде?
11.Қазіргі заманда қазақ халқының материалдық мәдениеті мен қолөнерінің қандай түрлері сақталған және дамытылуда?
12.Қазақ халқының мәдени мұрасын сақтау және дамыту үшін қандай шаралар қажет деп ойлайсыздар?
Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.
Сабақты қорытындылау:
1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.
Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Қазақ халқының материалдық мәдениеті және қолданбалы қолөнері. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы.

Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:

- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:

Сабақ барысында суреттерді, бейнематериалдарды, слайдтарды қолданыңыз (қазақ халқының материалдық мәдениетінің үлгілері, қолданбалы өнер туындылары, ою-өрнектер).

Оқушыларға қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары туралы қосымша ақпарат әзірлеуді тапсырыңыз.

Сыныптан тыс шаралар ұйымдастырыңыз: "Қазақ халқының қолөнері" көрмесі, "Қазақ ою-өрнектері" байқауы, "Қазақ халқының салт-дәстүрлері" атты театрландырылған қойылым.

Музейлерге, этноауылдарға саяхат ұйымдастырыңыз.

Халық шеберлерімен кездесу ұйымдастырыңыз.

Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, "Қазақ әдебиеті" порталы).

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

18 сабақ

1.Сабақтың тақырыбы: Тарихи және мәдени ескерткіштер.Қазақ халқының әдеби және музыкалық мұрасы

№2 Аралық бақылау 45 мин.

Сағат саны: 45 мин.

Сабақ түрі: теория

2. Сабақтың мақсаты:

Білімділік: Студенттерге Қазақстан аумағындағы тарихи және мәдени ескерткіштер, олардың түрлері мен маңызы, қазақ халқының әдеби және музыкалық мұрасының ерекшеліктері, олардың дамуының негізгі кезеңдері туралы түсінік беру.

Дамытушылық: Студенттердің тарихи және мәдени мұраны зерттеуге қызығушылығын арттыру, шығармашылық қабілеттерін, талдау, салыстыру, қорытынды жасау қабілеттерін дамыту.

Тәрбиелік: Студенттерді ұлттық құндылықтарды құрметтеуге, мәдени мұраны сақтауға, тарихқа деген қызығушылығын арттыруға, эстетикалық сезімдерін оятуға, патриоттық рухта тәрбиелеу.

Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі : 2 мин.
Миға шабуыл: 3 мин.
Үй тапсырмасын сұрау: 15 мин
Үй тапсырмасын қорытындылау: 2 мин.
Жаңа сабаққа кіріспе: 3 мин.
Жаңа сабақты түсіндіру: 15 мин.
Сабақты қорытындылау: 3 мин.
Үйге тапсырма беру: 2 мин.

а) Білім алушылардың сабаққа қатысуын тексеру.
ә) Білім алушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
б) Сабақтың мақсаты мен міндеті.

Білім алушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру.

Үй тапсырмасы: Қазақ халқының материалдық мәдениеті және қолданбалы қолөнері. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы.

Жаңа сабақты түсіндіру:

мақсаты: жаңа тақырып бойынша түсінік беру.

1. Дәріс түсіндірме түрінде жүргізіледі.
2. Мұғалімнің кіріспе сөзі.
3. Оқулықпен жұмыс жасау.
4. Қорытынды.

Ақпаратты – дидактикалық бөлім.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары

Тарихи және мәдени ескерткіштер:

Археологиялық ескерткіштер: Қоныстар, қалалардың орны (Отырар, Сауран, Сығанақ, т.б.), қорғандар (Есік қорғаны, Берел қорғандары, т.б.), петроглифтер (Тамғалы тас, Ешкіөлмес, т.б.)
Діни ескерткіштер: Мешіттер, мазарлар, кесенелер (Ахмет Ясауи кесенесі, Қожа Ахмет Ясауи кесенесі, Арыстан баб кесенесі, т.б.)
Тарихи оқиғаларға байланысты ескерткіштер: Ұлы Жеңіс монументі, Астанадағы Тәуелсіздік монументі, т.б.

Қазақ халқының әдеби мұрасы:

Ауыз әдебиеті: Ертегілер ("Алдар көсе", "Қаңбақ шал", т.б.), аңыздар ("Асан қайғы", "Ерден", т.б.), эпостар ("Қобыланды батыр", "Алпамыс батыр", "Ер Тарғын", т.б.), мақал-мәтелдер, жұмбақтар, шешендік сөздер.
Жыраулар поэзиясы: Асан Қайғы, Қазтуған жырау, Шалкиіз жырау, Доспамбет жырау, Бұқар жырау.
Ағартушылық әдебиет: Абай Құнанбайұлы, Ыбырай Алтынсарин, Шәкәрім Құдайбердіұлы.
XX ғасыр әдебиеті: Мұхтар Әуезов, Ғабит Мүсірепов, Сәбит Мұқанов, Ілияс Есенберлин, т.б.

Қазақ халқының музыкалық мұрасы:

Дәстүрлі музыкалық аспаптар: Домбыра, қобыз, сыбызғы, дауылпаз, жетіген, шаңқобыз, шертер, үскірік, сазсырнай.
Халық әндері: "Адай", "Балқадиша", "Елім-ай", "Қамажай", "Жаса Қазақстан", т.б.
Күйлер: Құрманғазы Сағырбайұлы, Дәулеткерей Шығайұлы, Тәттімбет Қазанғапұлы, Ықылас Дүкенұлы, Қазанғап Тілепбергенұлы.
Би өнері: "Қара жорға", "Айгөлек", "Шашу".

ЮНЕСКО-ның Бүкіләлемдік мұра тізімі:

Қожа Ахмет Ясауи кесенесі (2003)
Тамғалы петроглифтері (2004)
Сарыарқа – Солтүстік Қазақстан далалары мен көлдері (2008)

Қорытынды сұрақтар:

1.Қазақстан аумағында қандай тарихи және мәдени ескерткіштерді білесіздер? Олардың қай дәуірлерге жататынын атаңыз.
2.Сақ дәуірінің қандай ескерткіштерін білесіздер? "Алтын адамның" тарихи және мәдени маңызы неде?
3.Түркі дәуірінің ескерткіштеріне қандай нысандар жатады? Күлтегін, Білге қаған ескерткіштерінің тарихи маңызы қандай?
4.Ортағасырлық қалалардың қандай ескерткіштері сақталған? Отырар, Түркістан қалаларының тарихи-мәдени маңызы неде?
5.Қазақ хандығы дәуірінің қандай ескерткіштері бар? Ахмет Ясауи кесенесінің сәулеттік ерекшеліктері қандай?
6.Қазақ халқының әдеби мұрасына нелер жатады? Ауыз әдебиетінің қандай түрлерін білесіздер? (Мысалы, ертегілер, аңыздар, эпостар, мақал-мәтелдер, т.б.)
7.Қазақ әдебиетінің даму кезеңдері қандай: жыраулар поэзиясы, ағартушылық әдебиет, XX ғасыр әдебиеті? Әр кезеңнің негізгі ерекшеліктерін атаңыз.

8.Абай Құнанбайұлының қазақ әдебиетіндегі орны қандай? Оның шығармаларының негізгі тақырыптары қандай?
9.Қазақ халқының музыкалық мұрасына нелер жатады? Дәстүрлі музыкалық аспаптардың қандай түрлерін білесіздер? (Мысалы, домбыра, қобыз, сыбызғы, дауылпаз, т.б.)
10.Қазақ күйлерінің қандай түрлерін білесіздер? Құрманғазы, Дәулеткерей, Тәттімбеттің шығармашылығы туралы не білесіздер?
11.Би өнерінің қазақ халқының мәдениетіндегі орны қандай? Қазақтың қандай билерін білесіздер?
12.Қазіргі заманда тарихи және мәдени ескерткіштерді сақтау және қалпына келтіру үшін қандай жұмыстар жүргізілуде?
13.Қазақ халқының әдеби және музыкалық мұрасын насихаттау үшін қандай шаралар қажет деп ойлайсыздар?
14.ЮНЕСКО-ның Бүкіләлемдік мұра тізіміне Қазақстаннан қандай нысандар енгізілген?

Жаңа тақырыпты бекіту:
1.Жаңа материал бойынша негізгі түсініктерге тоқталу.
2.Негізгі терминдер мен тезистерді жұмыс дәптерлеріне жаздыру.

Сабақты қорытындылау:
1.Білім алушыларды бағалау.
2.Келесі сабақ тақырыбын қысқаша хабарлау.

Үйге тапсырма беру:
Сабақтың тақырыбы: Тарихи және мәдени ескерткіштер.Қазақ халқының әдеби және музыкалық мұрасы.
Реферат,өзіндік жұмыстар жасау.

5. Оқытудың түрлері мен әдістері:
- ауызша сұрау, пікірталас, кіші топтарда жұмыс жасау, презентация, жазбаша жұмыс, реферат, баяндамаларды дайындау, оқулықтар мен қосымша әдебиетпен жұмыс жасау;

Қосымша ақпарат:
Сабақ барысында суреттерді, бейнематериалдарды, слайдтарды қолданыңыз (тарихи және мәдени ескерткіштердің суреттері, қазақ халқының музыкалық аспаптары, қазақ әндері мен күйлердің аудиожазбалары).
Оқушыларға тарихи және мәдени ескерткіштер туралы қосымша ақпарат әзірлеуді (презентация, баяндама, реферат) тапсырыңыз.
Сыныптан тыс шаралар ұйымдастырыңыз: "Менің туған өлкемнің тарихы" атты байқау, "Қазақ халқының әндері мен күйлері" атты концерт, "Тарихи және мәдени ескерткіштер" атты фотокөрме.
Музейлерге, тарихи орындарға саяхат ұйымдастырыңыз.
Халық музыканттарымен, өнер зерттеушілерімен кездесу ұйымдастырыңыз.
Интернет ресурстарын пайдаланыңыз (мысалы, Қазақстанның мәдениет және спорт министрлігінің сайты).

6. Әдебиеттер: Қосымша 1

Қосымша 1
Негізгі әдебиеттер:

1.Абдурахманов Н. А. Современная история Казахстана : учебное пособие / Н. А. Абдурахманов. - 2-е изд. - Караганда : АҚНҰР, 2019. - 346 бет с
2.Жанысбеков М. А. Қазақстанның қазіргі заманғы тарихы : оқу құралы / М. А. Жанысбеков, Н.А. Абдурахманов, А.С. Еркінбекова. - 2-ші бас. - Қарағанды : АҚНҰР, 2019. - 321 бет

3.Әминов, Т. М. Қазіргі Қазақстан тарихы [Текст] : оқу құралы / Т. М. Әминов. - Алматы : "Бастау", 2017. - 472 бет
4.Долгополов, А. Б. Избранные лекции по истории Казахстана: учеб. пособие / - Алматы : Эверо, 2016. - 192 с.
5.Буланов Е. О. Ортағасырлардағы Қазақстан тарихы (XIII-XYII ғғ.) : оқу құралы / Е. О. Буланов. - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 208 бет.
6.Тлеужанова М. К. Қазақстан тарихы. Т.1 : оқу-әдістемелік кешені / М. К. Тлеужанова, А. Ж. Садуақасова. - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 316 бет. С
7.Тлеужанова М. К. Қазақстан тарихы. Т.2 : оқу-әдістемелік кешені / М. К. Тлеужанова, А. Ж. Садуақасова. - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 312 бет. С
8.Тлеужанова М. К. Қазақстан тарихы. Т.3 : оқу-әдістемелік кешені / М. К. Тлеужанова, А. Ж. Садуақасова. - Алматы : Эпиграф, 2023. - 320 бет. С
9.Долгополов, А. Б. История Казахстана [Текст] : учеб. пособие / А. Б. Долгополов. - М. : "Литтерра", 2016. - 344 с.
10.Берденова К. А. История Казахстана : учебное пособие / К. А. Берденова, Р. К. Турысжанова, Т. М. Попоав. - 2-е изд. - Алматы : Medet Group, 2023. - 296 с
11. Абдурахманов Н.А. Қазақстан тарихы: оқу құралы.- Алматы : Эверо, 2014

2.Қосымша әдебиеттер:

1.Долгополов, А. Б. Избранные лекции по истории Казахстана: учеб. пособие / - Алматы : Эверо, 2016. - 192 с
2.Даркенов Қ. Ғ. Алаш зиялыларының тағдыры : монография / Қ. Ғ. Даркенов. - Алматы : Эпиграф, 2023. - 216 бет.
3.Джагфаров Н. Р. Великая Отечественная война: современный взгляд, объективная оценка событий : монография / Н. Р. Джагфаров ; ред. М. М. Кирьян. – Алматы
4.Дүйсенова Н. Алаштың қилы жолдары : монография / Н. Дүйсенова, А. Ж. Садуақасова. - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 172 бет.
5.Дүйсенова Н. Қазақстандағы саяси қуғын-сүргін тарихы (1920-1950 ж.ж.) : оқу құралы / Н. Дүйсенова. - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 136 бет.
6.Дүкенбаева З. О. Қазақстың шығармашылық интеллигенциясының тарихы (1917-1941) : монография / З. О. Дүкенбаева. - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 228 бет.
7.Дүкенбаева З. О. Әл-Фараби және Әл-Машани рухани дүниетанымы : монография / З. О. Дүкенбаева, М. О. Талғатбек . - Алматы : ЭСПИ, 2023. - 404 бет.
8.Репина Л.П. Тарихи білім тарихы = История исторического знания : оқулық / Л. П. Репина, В. В. Зверева, М. Ю. Парамонова ; бас. ред. М. Ж. Сеңгірбай ; Қаз. тіл ауд. Е.Ұ. Ұстағалиев. - 4-ші бас. - Алматы : "Ұлттық аударма бюросы" қоғамдық қоры, 2020. - 236 б. с
9.Джорданова Л. Тарихи білім: пәні және зерттеу әдістері = History in Practice : оқулық / Л. Джорданова ; ред. А. Б. Исембердиева ; Қаз. тіл ауд. Ә. Тілеужанқызы. - 3-ші бас. - Алматы : "Ұлттық аударма бюросы" қоғамдық қоры, 2020. - 376 б. с
10.Тлеужанова, М. К. Қазақстан тарихы. 1-т.: оқу-әдістемелік кешені / - Алматы : Эверо, 2016. - 316 бет. С
11.Тлеужанова, М. К. Қазақстан тарихы. 2 т. : оқу-әдістемелік кешені /. - Алматы : Эверо, 2016. - 312 бет. с.
12.Тлеужанова, М. К. Қазақстан тарихы. 3 т.: оқу-әдістемелік кешені / - Алматы : Эверо, 2016. - 320 бет.

3. Электронды басылымдар:

1.Тургараева Г.М. История Казахстана. Учебник: курс лекций / Г.М. Тургараева. – Алматы: издательство «Эверо», 2020. - 440 с. https://elib.kz/ru/search/read_book/458/

2.Г.Х., Халидуллин, С.К., Игибаев, А.С., Жанбосинова История Казахстана. Учебно-методическое пособие. Алматы: Эверо, 2020. – 300 с https://elib.kz/ru/search/read_book/490/
3.Баймагамбетов С.З. История культуры Казахстана в XX –нач. XXI веков. Алматы: Эверо, 2020. – 152 с https://elib.kz/ru/search/read_book/65/
4.История Казахстана [Электронный ресурс] : учебное пособие / А. Б. Долгополов. - Электрон. текстовые дан. (273Мб). - М. : "Литтерра", 2016. - 343 с. https://aknurpress.kz/
История Казахстана. Берденова К.А., Турысжанова Р.К., Попова Т.М. , 2019 https://aknurpress.kz/
5.Қазақ елі тарихы.Примбетова Е.У., 2019 https://aknurpress.kz/
6.Қазақстан тарихы сабағында жаңа технологияларды пайдалану жолдары. Қазақбаева Ж.Р., 2015 https://aknurpress.kz/
7.Қазақстанның қазіргі заман тарихы: Жоғарғы оқу орындарының студенттеріне арналған оқу құралы. / Ш.К. Ахметова, К.А. Досекеева, Н.С. Бейсембаева, К.Б. Ахатаева, А.С. Алдекен . - Алматы: АТУ, 2018. - 176б. http://rmebrk.kz/
8.Сармурзина, Г.А. и др. Современная история Казахстана : Учебное пособие. / Г.А. Сармурзина, К.К. Чатыбекова, Г.А. Давлетова. - Алматы: КазНИТУ, 2016. - 123 с. http://rmebrk.kz/
9.Қазақстанның қазіргі заманғы тарихы : Оқу құралы. / Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті. - Ақтөбе: Қ. Жұбанов ат. АӨМУ БО, 2016. - 343 б http://rmebrk.kz/
10.Қазақстанның қазіргі заманғы тарихы : Оқу құралы. . - Алматы: Отан, 2015. - 124 б. http://rmebrk.kz/
11.Халидуллин Гизатулла Хаймолдаевич История Казахстана https://mbook.kz/en/index_brief/3/
12.Жұмақаева Бахыт Даулетханқызы Қазақстан тарихы https://mbook.kz/en/index_brief/4/